

Oponentský posudek diplomové práce Veroniky Fukové

Výuka českého jazyka v 1. – 3. ročníku základních škol pro sluchově postižené – popis současného stavu a možnosti inovace

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta,

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Veronika Fuková ve své práci o osmi hlavních kapitolách navazuje na dosavadní odborné poznatky o této problematice a na relevantní práce vzniklé na oboru ČNES. Snaží se tak odpovědět na otázku, zda je pojetí výuky češtiny u žáků s vadou sluchu správné a oprávněné.

Diplomová práce kolegyně Fukové má povahu teoreticko-empirické studie. V teoretické části, která je velmi dobře logicky členěna, diplomantka prokázala velmi dobrou orientaci v problematice, svou schopnost promýšlení tématu do hloubky a dovednost propojit dosavadní teoretické i praktické znalosti a zkušenosti s odbornou literaturou.

V počátečních kapitolách teoretické části práce autorka vychází ze shrnutí poznatků o vzdělávání žáků se sluchovou vadou: na pozadí základního legislativního rámce nejprve nastiňuje primární faktory určující současnou podobu jazykového vzdělávání těchto dětí, přičemž hlavní pozornost obrací k výchozímu kulikulárnímu dokumentu, tj. RVP ZV, resp. ke vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Vhodně provádí jeho analýzu, upozorňuje na relevantní části/témata, ve kterých lze seznamovat neslyšící žáky s jejich jazykem a kulturou a upozorňuje, že k jeho naplnění je potřebná čtenářská gramotnost. Tu – na základě odborné literatury a dostupných testů – charakterizuje v kpt. 3, ve které také uvádí předpoklady jejího rozvoje, přibližuje její význam a shrnuje výsledky testování čtenářské gramotnosti dětí s vadou sluchu. V závěrečných kapitolách teoretické části (s. 40-54) se diplomantka zabývá problematikou prvopočátečního čtení a psaní: nejprve charakterizuje výukové metody užívané na školách pro sluchově postižené v současnosti, posléze přibližuje i podobu výuky českého jazyka u těchto žáků v minulosti.

Druhým vrcholem práce je empirický výzkum založený na pozorování výuky češtiny na čtyřech vybraných základních školách pro sluchově postižené žáky (celkem se jednalo o velmi pěkných 96 vyučovacích hodin!) a na následných rozhovorech s učiteli. Na základě analýzy obou částí empirické studie a na základě zodpovězení 6 hypotéz formulovaných na s. 57 se diplomantka pokouší o popis současného stavu.

Pro první část výzkumné sondy – pozorování výuky češtiny – si diplomantka nestanovuje žádnou předem danou konkrétní strukturu, informace nezaznamenává ani do pozorovacích archů. Přidrží se pouze vybraných témat souvisejících s hypotézami (i když ne vždy důsledně), které navíc obohacuje i o hlubší popis podoby jednotlivých tříd. Mohla by diplomantka uvést, z jakého důvodu jej uvádí? Jak lze s informacemi o uspořádání tříd – vzhledem k tématu – dále pracovat? Z textu dále není vždy jasné, zda autorka vyjadřuje pouze vlastní názor, nebo zda se jedná i o názory konkrétní paní učitelky.

Ve druhém oddíle praktické části si kol. Fuková klade otázku, jaké jsou možnosti inovace výuky českého jazyka na ZŠ pro sluchově postižené, a to v oblasti psané češtiny, v otázce nabývání první gramotnosti ve druhém jazyce, v pojetí češtiny jako cizího jazyka a ve využití SERRJ ve výuce žáků s vadou sluchu.

Výstupem celé výzkumné části jsou důvěryhodně zodpovězené hypotézy (kpt. Závěr), ale i shrnutí a usouvztažnění informací popsanych v předcházející části práce s vlastními názory diplomantky.

Dotazy:

1. Dokázala byste najít nějaký vztah mezi Kožíškovo genetickou metodou výuky čtení a psaní s metodou/metodami běžně používanými na některých typech škol pro žáky se sluchovou vadou?
2. V teoretické části (s. 35-39) se zabýváte také novým psacím písmem tzv. Comenia Script, u kterého uvádíte názor jeho autorky, že ...*“současný psací vzor nefunguje jako čitelný dorozumivací produkt.”* Četla jste i názory opačné? Z jakého důvodu některé školy stále zůstávají u starého vzoru? Mohla byste při obhajobě stručně uvést bližší výsledky pilotního ověření MŠMT, o němž se zmiňujete na s. 38? Zjišťovala jste zkušenosti ze škol pro sluchově postižené?
3. V práci uvádíte, že jste si školu, kde budete výuku pozorovat, mohla vybrat. Byl při výběru školy Vaším kritériem také fakt, zda ve třídě působí neslyšící pedagog (vzhledem k hypotéze č. 2)?
4. Z jakého důvodu jste očekávala (viz hypotéza č. 3), že pedagog se sluchovou vadou vnese do výuky inovativní prvky? Na základě jeho zkušeností, vzdělání nebo jazykové kompetence? A jaké metody a postupy výuky jste měla například na mysli?
5. Ve shrnujících tabulkách (např. s. 70) uvádíte také typ komunikace ve třídě. Měla jste na mysli komunikaci učitele se žákem/žáky, resp. žáka s učitelem, nebo i komunikaci mezi žáky?

Veronika Fuková v práci potvrdila patřičnou míru teoretické připravenosti a samostatnosti v uvažování. Na problematiku nenahlíží černobíle, dokáže o ní uvažovat v širších souvislostech. Její výkladový styl je srozumitelný. Přehlednosti práce napomáhá značné množství (58) černobílých i barevných ukázek z učebnic, pro shrnutí informací využívá přehledné tabulky. V přílohách dokládá „zevrubný popis pozorování“ na všech školách a očekávané výstupy vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace.

Po jazykové stránce je práce na velmi dobré úrovni, objevují se jen občasné překlepy, nepatrná opomenutí a drobné typografické prohřešky. Větších výhrad mám pouze k práci s literaturou (i když i zde je patrná snaha o přesnost): některé tituly uvedené v textu chybí v Seznamu literatury (např. s. 19 Macurová, 1998; s. 28 Černá, 2012; s. 41 Sovák, 1987), objevuje se rozdílná datace (např. s. 14 Hádková, 2008; v Seznamu literatury 2010; s. 21 Karlík, 1995; v Seznamu literatury 2003; s. 24 Wildová, 1998; v Seznamu literatury 2002 nebo 2005 aj.), v případě spoluautorství jsou prohozena jména nebo je uveden autor jeden (s. 28 Hemzáčková, 2013; v Seznamu literatury jen jako spoluautorka a s jinou datací; totéž s. 33 Fabiánková, 1999, s. 43 Poul, Poulová, 1965; v Seznamu literatury 1975 aj.).

Závěr: Předložená práce Veroniky Fukové svým obsahem a způsobem zpracování splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Ráda ji doporučuji k obhajobě.

Návrh klasifikace: VÝBORNĚ

Praha, 5. září 2013

Romana Petrářová